

Gazdag Ferenc

Az ír igen után

Az unió vezetői megkönnyebbülten sóhajtottak fel az október 3-i írországi népszavazás eredményei láttán: a szavazók 67 százaléka a lisszaboni szerződés mellett voksolt. A megkönnyebbülés felettébb jogos. Amikor a közép-európai államok tízes csoportja 2004-ben csatlakozott az Európai Unióhoz, annak elődleges és másodlagos joganyaga közel 90 ezer oldalt tett ki, aminek naprakész alkalmazása még a legfelkészültebb állami bürokráciát is megoldhatatlan feladat elé állította. A lisszaboni szerződés története itt kezdődött. A tagállamok ugyanis az áldatlan helyzet könnyítése és az integráció további fejlődése érdekében a francia Giscard d'Estaing vezetésével egy speciális testületet állítottak fel 2001-ben azzal a feladattal, hogy állítsák össze az unió egyszerűsített és kezelhető alapszövegét. A testület végül 400 oldalban foglalta össze a mindennapi használatban legfontosabbnak bizonyult rendelkezéseket, anélkül, hogy azokon tartalmilag érdemben változtatott volna.

Már az új dokumentum elnevezésével is gondok adódtak. A tagállamok közötti alapszövegeket (így például az 1957-es római, az 1992-es maastrichti és a 2001-es nizzai stb. dokumentumot) ugyanis szerződéseknek nevezik. A tervezett dokumentum azonban ennél több kívánt lenni. Alkotmánynak viszont nem lehetett nevezni, mivel alkotmánya csak államnak lehet, nemzetközi szervezetnek nem. A helyzet feloldására született meg a sajtóban is használt alkotmányos szerződés elnevezés, ami minden tekintetben pontatlan, mivel se nem alkotmány, se nem szerződés. A sajtónak köszönhetően azonban ez az elnevezés ter-

jedt el, s így a 2004 őszi Athénban aláírt dokumentum végül a vitatott alkotmányos szerződés nevet viseli.

Az ünnepélyes keretek között aláírt alkotmányos szerződést azonban komoly bal eset érte: a tagállamok többsége jóváhagyta ugyan, ám francia és holland választók elutasították. Bár ennek mindkét esetben inkább belpolitikai okai voltak, a tanácstalan európai vezetők az alkotmányos szerződés átdolgozására adtak utasítást. Az eredeti dokumentum minden lényeges elemét megőrző új változat lett a lisszaboni szerződés, melyet 2007 októberében a portugál fővárosban láttak el kézjegyükkel a tagállamok állam- és kormányfői. Elkerülendő a népszavazások kockázatát, az új dokumentumot a tagállamok parlamentjei fogadták el (elsőként a magyar parlament, egyhangúlag, a dokumentum szövegszerű ismerete nélkül). Csúpan az íreknek kellett alkotmányos okok miatt népszavazást tartaniuk róla, és 2008 őszi 53 : 47 százalékos arányban el is utasították a szerződést.

Hoz-e újdonságokat a szerződés? Az Európai Unió működését illetően alapvetően nem. Ugyanakkor az életbelépés után lesz néhány jól látható változás: megszűnik a hat hónapos rotáló elnökség, több évre állandó elnököt választanak az unió élére, és létrejöhet a külpolitikai vezetői poszt is. Szűkül ugyanakkor a nemzeti szuverenitás: ötven területen megszűnik a tagállamok vétőjoga, a közös bel- és igazságügy-politika kötelező érvényű lesz. A nemzeti parlamentek ugyanakkor nagyobb beleszólást kapnak az EU döntéseibe, és megerősítik az Európai Parlament hatáskörét is. ■